

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vocabularius breviloquus

Reuchlin, Johannes

[Köln], 1487

[Ars diptiongandi.] Epistola. Guarinus Veronensis Floro suo salutem plurimam dicit

[urn:nbn:de:bsz:31-299351](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-299351)

Quarinius Ceronensis Floro suo salutem plurimam dicit.

De sine causa

N factum esse certo scio, quod diphthongan/da vocabula scire te velle intelligo. quoniam eam rem et ad orthographiam recte scribendam formulam pertinere, et non paruum legendi documentum prestare posse cognovisti. Quia quidem in re quid agam subdubito. Nam nisi tue more voluntati, quod de me optime meritus es, gesserem, ingratiudinis me reus esse confitear, erit necesse. Quo crimine nullum gravius aut acerbius vel apud peritas puniri, testis est Xenophon. Subinde cum negligentia et vicio librariorum omnium ferme diphthongorum consuetudinem abolitam aut depravatam aspiciam, ita ut brevis septennum syllabas vetustissimis codicibus diphthongis notatas comperiam. Unde ipsarum rationem aut usus ancipitem vix sciam scire. Et eo magis quod postulas dicto curius fieri festinatissimum virges. Verum enumerare ne labore potius fugisse me arguas, decrevi, quantum vna tumultuaria lucubratione potuero, ad te de diphthongis colligere, quae latine locutionis memoria suppeditarit, aut si quid paululum graece et doctissimo ac impudens humanissimo preceptore meo Manuele chrysolora degustavi. Et ut Ciceronis precepto facilius de quo disputatur possit intelligi sermonem a definitione proficisci, satius esse arbitror.

Quid est diphthongus?

Diphthongus est duarum vocalium cum single voce sua fuerit, in eadem syllaba complexio, ut aes. Nec ius, vas, qua diphthongos putandum erit, cum nec i nec u suum servare sonum constet. Differt autem a monophthongo diphthongus, quod haec duas habet vocales, illa unam dumtaxat continet, ut Eoa ubi tris monophthongos esse reprehendis. Dicta idcirco diphthongus, quod binis consistere vocalibus videatur. Dis ei graeci et phthongon, sonum appellant. Nostri quatuor fecere diphthongos, au, eu, ae, oe. Quidam et diphthongum adijciunt, Uez graecorum eam esse diphthongum manifestum est, quod cum plures habeat diphthongos ceteris omittis quod nihil propositum adducit, aliquid attingat, ex quibus derivari nostras liquet. Quae cum in latinum vertitur

aut per dieresim, hoc est per syllabarum divisionem utraque manere littera in a, soluitur ut Μαα, maia, αιαι, atar. Aut sine dieresi in ae, diphthongon transit, ut αιαμ, pean, αιαι, τρα, palestra, αιμ, εας, εγ, in eu diphthongon latia convertit ordo, ut εγ, εος, eurus, εως, εγ, theseus, Aut in es, ut αιχ, αλεν, achilles, οδν, εγ, υλυσσες, περ, αβ, per, ses, a in u, sola ut φε, υω, fugio, ω in oe, ut χω, μω, ιδ, comedia, τρ, γω, ιδ, tragedia, οι, υλ, in oe, vertimus, ut πο, ι, ι, pena, et πο, ι, ι, phenix, vel in u, ut πο, ι, ι, εο, puniceus. Dissolvitur interdum, ut τ, πο, ι, τροία, V quoque aut per dieresim in a, et in u, consonante solvimus, ut μ, υ, navis, Aut in au diphthongon, ut μ, υ, πο, ναυραγίον, ναυραγία, α, τ, πο, α, αλτήρ, Et ut ad nostras referamus, ae diphthongon quidam passim prorsum lerunt, ut Sylle, galbe, amynte, muse. Nonnulli pro secunda eius littera, i, e more graecorum, i, pnu, ciauert, Quapropter maro non antiquitatis amantissimum aulai pro aule, et pictai pro picte vestis suo inseruit carmini, ut Aulai in medio libabatur poeula bachi, Diues equum, diues pictai vestis et auri.

Singulares generandi et dandi casus, et plures nominandi et vocandi in prima declinatione, diphthongon finali in ae notari certissimum est, ut Lyre, Plurima quoque derivatorum nominum in eis ex euntium diphthongorum, ut ea potissime quae a vocalibus in a, aut in e, producta exiunt aut in ae, ut verona, veroneus, Mytilene, mytileneus, Athene, atheneus, Nunc cum nulla de au, et eu, extet ambiguitas, de ae, et oe, dicendum est, Et primo de ae servato alpha terti ordine, Lii quocumque memoria suggerint, tute addere que legendo compereris poteris.

De diphthongo, ae, in primis syllabis.

Eacus, et ab eo derivata, ut eacides.
 Nec cum propositis, ut hecine.
 Edes, et ab eo nata, ut edifico, edepol, editus, edilitas, Edus.
 Ege, capra, et ab eo edita, ut egis, clypeus.
 Palladis egloga, egoceros, Lapricornus.
 Eger, egritudo, egrotus.
 Egeus, et ab eo dicta, ut egides, egenum mare, egina, vrbis et mulier, Egeus, Elia mulier.
 Eolus, Elianus proprium nomen viri.
 Helios et heliades et heliogabalus, e simpliciter scribenda erunt.

Ema sanguis. emarothis. cetez. Emathia abs/
 q. diphthongo.
 Emulus. et que ab eo derivat ut emulor emu/
 ficans et fraudulentus.
 Emilius et sua derivata ut emilianus emylia.
 Eneas. cum suis derivatis. ut encis. encades
 Enigma. sermo obscurus.
 Eneus. i. ereus.
 Enos. loci proprium et laus. cum suis derivatis.
 ut Apaneos et paraneis admonitio.
 Enobarbus. Eneus.
 Eolus. rex ventorum. et que ab eo derivantur. ut
 eolides. colis. eolia.
 Eoles. populi. et eolitus.
 Eon. seculus et sua. ut eonius. id est semper
 Euum. Epyra verba.
 Epulus pastor caprarum. et ab eo nata ut epulium
 caprarum grex.
 Equus pro iusto. et que ab eo. ut equalis. equus.
 equo. equas. equinoctium. equiparo. equivaleo.
 equitas. equor equoris. Equus pro animalis
 nullo pacto diphthongon patitur.
 Hema sanguis.
 Hemeletum. carminis genus.
 Heresis. et a se derivata. ut spheresis. et dices
 syneresis. et hereticus.
 Heresius. viri proprium.
 Hero. et derivata. ut hesito.
 Eschynes.
 Es. ereus. eratus.
 Esculapius. Esculus.
 Estus. et que ab eo fiunt. ut estuo. et estas. cum
 prole sua. ut estuus. Escylus.
 Etopus.
 Etas. etacula diminutivum suum.
 Eternus et eternitas.
 Ether et ethereus.
 Ethra. fulgor celi.
 Etra. mater Thebei.
 Ethiops. et ethiopia.
 Etna. et etneus.
 Etolus et etolia.
 In medijs syllabis.
 Alceus. poeta.
 Acreon. proprium nomen viri.
 Acteus. literalis.
 Anaxetus. pes metri.
 Anaxa. genus avis.
 Ancus. Anteus Aristeus
 Arius. Aridus.
 Ascreos. quoniam ab asera loco derivatum est

Aulea.
 De littera. C. in primis syllabis.
 Clemens. Celebs.
 Cebes proprium loci Philosophi aut nomen
 Cebes pro e simpliciter scribi debet.
 Cecus. et cecitas.
 Cecias. verus quidam. Cecilius et cecilia.
 Cedo in omnibus temporibus. ut cedebat. preterquam
 in preterito. et ab eo descendentes. ut cecidi.
 cecidisse. Cedo autem dare locum designans. simpli
 ci. e. scribitur.
 Celus. et que ab eo. ut celestis. et celebs.
 Celo. celas. Cencus proprium viri.
 Cherephon. Cheronia verba.
 Chere pro salute.
 Cenodoria. nova gloria. pro inani aut gloria. e. sine
 pluri scribes. et cenothaphium.
 Cesar. cum suis. ut cesarianus. cesarea. cesaries.
 Cetera. ceteri.
 Cetus pro puero. pro pisce autem simplici scribitur.
 Ceptus cum suis derivatis. pro e sola. ut ceptus in/
 ceptas. inceptor et preceptor.
 In medijs syllabis.
 Cadodemon. infelix.
 Chaldus. Chameleon animal.
 Chamencula herba. Chimera
 Lynedus. Synegrius.
 Circeus oppidum. Chlena vestis.
 Cyreneus. Chameliu herba.
 Clytemestra.
 De littera. D. in primis.
 Dedalus.
 Demon et demonium.
 Dieta.
 In medijs syllabis.
 Diceus. iustus.
 Dicearchus. Dicearchia.
 Diereis.
 Dracena. draconis femina.
 Hebreus Dephestion.
 Fudemon felix. Et quoniam sepius pro. f. ph. po.
 situm aniadverti. cum idem fere sint. ut QUUM
 fuga. QUUM fama. nunc in locum. f. ph. sup/
 ponam.
 Ph. in primis.
 Pheaces. populi. Phedon nomen philosophi
 Phedra. phedron. et phedros. Pheton.
 In medijs.
 Phlegrea. Pharisus Phereus.
 De littera. S. in primis.
 Sea que et ge dr. Ab hoc seculo georgica. et
 geometria. que solo e scribitur.

Beon fluvius.	Besa iacula.	Panetius. philosophus.
Beculus.	Baius.	Pyrcus. atheniensis portus.
Bneus. qd per L scribitur sonat g. vt Latus.		Platea. vrbs. i plateensis ex ea.
Breus i grecia. i grecantius. i greciensis		Proloimus. Pileus proprium
In medijs syllabis.		De littera. Q.
Synecia bona tea a nostris dicta.		Que relatiuū singulare i plurale in omī genē
Syneces. mulieres.		re. quecūq. quedam. aliq. id genus seruātia.
Syneceum. mulierū dithersoriū.		Que vero cōiunctio p. e. solam.
De littera. J.		Quero i que ab eo. vt quest. i questor. qstia
Ideus mons est. i propriū viri. i locale nomē		queroz passiuū. Queroz vero pro lamentoz. s
Iera. mulieris propriū.		simpler habet. i pmā breuē.
Iduceus. q. a loco in. e. deriuat. vt ydume		Queso.
Iseus. rhetor quidā i fluvius.	Hymeneus.	De littera. R.
Judeus. et iudea.		Rheda pro curru.
De littera. L.		De littera. S.
Ledo. i sua deriuata. vt lesus.		Sepe cū suis ppositis. vt sepius. sepissime. et
Lolius.		sepenumero.
Lemargus. i lemargia. ingluties.	Letus.	Sabeus. Saduceus
Lestrygoncs. populi.	Leua vestis	Secuola. Seuus
Leua.		Secula. Spbera
In medijs.		Spxleum. spelunca. Syneresis
Leena	Lacena.	De littera. T.
Lacedemon. lacedemonius.		Tenarus. mons.
Leneus. bacchus.		Tenia. vitia.
Lycens.	Ledeus.	Timens. viri propriū.
De littera. M.		Tropheum. Trocheus
Machera.	Meander fluvius	De littera. U.
Menades. mulieres insane.		Ue Uecors Uecordia
Menalus mons.	Meonia.	De oe. diphthongo.
Meon.		Ebalia. pars laconie.
Meoris. palus. i Meoticus.		Econom. dispensator familie. i ab eo. vt eco-
Megra.	Manichei.	nomia. i economicus.
Museus. propriū.		Edipus. Edipodes.
De littera. N.		Ebades. propriū viri.
Nazareus i nazarenus.	Nep vtigz	Enos. vinum. i ab eo henophorum. vas vi-
De littera. P.		Enotri. sabini. narium.
Pean.		Eneas. propriū viri.
Pedagogus i alia q a		Enomaus.
ro deriuatur. vt pedomantia. pedentes. precep-		Estrum. pro asslo.
tor in gymnasium.		In medijs.
Peon. medicus quidam. a quo pnonia herba		Ameblum. carminis genos.
Pedia. infantia. disciplina.		De alijs litteris.
Peon. pes metricus.		Lelesyria. id est cana syria.
Palemon.		Lenobiu. vita cōis. vt monachoz.
Preda i predoz.		Lepi. pro incipio
Prediu i eius diminutū pdiolū.		Lena. cibus serotenus.
Preneste i prenestinus.		Leus. gigas. Lelius i celiq.
Predes predis.	Potidea vrbs	Cresus rex.
Pre. ppositio cū suis ppositis. vt preceps. pre-		
sum.	Pretoz. pcura. proziū.	
Prelium.	Premium.	Fedus.
Preter. i preterea.		Philopemon. dux quidam.
Palestra. i palestrites.		Pheniz. phenicia. phenissa.
Pape.	Palestina	Fenum.
		Fenus. fenerarius. fenerator.

Fetus. Fecura. Felix
 Phebus. et phebe nō aut ephebus.
 Phronia pronidētia Phedorus.
 Ledoria. dicacitas. mordax Menia.
 Moncus. porcus sic ab hercule dictus.
 Mechus et meach Mericus ppriū viri.
 Meret et meroz. p tristitia. nō aut p meritado.
 Menetius. p̄ patroclū.
 Meliteus Meledia.
 Hodeporus. viator.
 Hodeporicū. ad uer p̄scriptū opus.
 Prohemiu. Paremia puerbiū. Pena.
 Peni p̄io afris. Penitentia p̄nitet.
 Psalmidia. psalmodia.
 Trezen oppidū. Trezenius.
 Schenobates. conscensor fumū.
 finis.

Compendiosus de arte punctandi dialogus
 feliciter incipit

Discipulus. Salue magister egre-
 gie Magister. Et tu charissime a-
 dolescens. D. Nūquid olim audui a
 te doctissime magr punctandi rōnes
 nedū legenti: verū etiā dicēti simul et audito-
 ri nō pū adiuuētū p̄stare. M. Sic ē. con-
 sentanea etem pūcta / distīgenda s̄ lōis pres-
 sepant. p̄nūciat̄ sp̄m̄ recreat̄. auditorib⁹ q̄ oīo
 nis sensus distīgunt atq; demōstrāt. D. Dic
 igit̄ q̄so mihi in p̄mis qd̄ ē pūct⁹. M. Jā fe-
 re dictū p̄ro. Est em̄ signū qd̄ v̄l figura / vel
 mora sua / clausulas separ. sensus distīgunt. a-
 nimū recreat. spaciūq; cogitādi relinq̄t. Et fit
 aut mora p̄nūciacōis aut t̄pis: aut imp̄ssione
 calami. q̄ p̄ctoz / alter alteri⁹ signū ē. dū ei
 calamo recte forma: v̄l q̄h p̄nūciandi oñdit.
 cū aut p̄nūciacōe: modū recte formādi. D. Lu-
 ius at̄ cū imp̄m̄ calamo: figure ē. M. Mo-
 do vni⁹: modo ali⁹ / atq; ali⁹: put̄ aggregatio
 vocū recte postulat. Quisq; em̄ modis p̄p̄e q̄ /
 tem formari p̄ q̄ rōne / q̄nq; dicim⁹ esse gene-
 ra pūctoz l̄ ḡgula / cōma / colon / periodū / pū-
 ctūq; interrogatiuū. D. Nec ergo definitas et
 singula vbi locāda sint: oñde. M. plibentur.
 Nā ḡgula / est p̄p̄dicularis linea / v̄l r̄tā s̄ /
 sus p̄t̄ erecta sic. Que rite ponit̄ post dictiones
 s̄bo ac p̄fectiōe carētes. vocat̄ q; a claris viri⁹
 ris ludi subdistincto. Cōma / ē pūct⁹ cū vir-
 gula sup̄ius eleuata ad modū h̄me virgule sic:
 et locat̄ ḡgrie post dictiones h̄ntes s̄bum: sed
 p̄fectionis exptes. cui nomē distinctio est
 Colon / est solus pūctus planus s̄m̄ imp̄s-
 sionē calami sic. Qui tamen si recte ponat̄ post
 dictiones rebitum verbū et p̄fectionē haben-
 tes: signat̄ t̄m̄ orationi quippiam non imp̄cti

nens iūgi posse: q̄ quidē oracō / nomē clausu-
 le forata ē. Periodus / ē pūct⁹ plan⁹ cum
 virgula curua inferius siue r̄oz sum ducta sic
 Pūctus interrogatiuus ē pūct⁹ planus
 cū ḡgula retro r̄ta sic. Et locatur recte post ora /
 cōnē interrogantē. vt intelligis ne ea que dixi
 Et hec sunt genera pūctoz quibus clausulas
 distīgere debet. Parenthesim s̄bo / q̄ ab
 incepta clausula sed nondū p̄fecta clauditur:
 duobas semicirculus (sic em̄ pleriq; eā vt hic
 vides: notare solent) poter̄ intercludere. D. vi
 deo. M. Sunt t̄m̄ alia puncta duo / q̄ clausu-
 las nō respiciūt. alterū quoz r̄ptū est / ad in-
 cognitū siue nomē siue cognomē p̄sone signifi-
 cādū. aut etiā loci / v̄l dignitatis. Cui puncto
 nomē / vt quibusdā placet: gemipūct⁹ ē. Bis
 etem p̄ transtuer̄sū cōp̄rimis sic. Alterū / sem-
 punctū noiant. qd̄ recte fieri solet p̄ transtuer-
 sum ad dextrā p̄t̄ practū: cū in fine alicuius
 linee dictio scandit in altera mor̄ linea suscipi-
 ens p̄plementū sic. D. Et nūquid diceret / vt de
 his q̄z exēplū sup̄ neglexisti: factē pūi nunc
 poneret. M. Decz vuz. q̄re hoc sit exēplū.
 Cū neglecta debita partiōr̄acōis ostructione
 recta punctandi r̄acō haberi nō possit: debet hu-
 ius artis cupidus / imp̄mis grāmaticē p̄cept̄
 operā dare. In q̄ re cōordinandis dictionib⁹ /
 p̄fecta r̄acō tractur. D. Et dic pariter si placet:
 quo pacto puncta ip̄a (vt dixisti) ostendūt viā
 pronūciādi. M. Salte in mora temporis.
 Virgula enim / dū pronūciat̄: parūā r̄epo-
 r̄iu morā erigit. Cōma / longiusculā: cum sus-
 pensa t̄m̄ voce. Colon tandē et Periodus / p̄-
 lirus interuallū desiderant. Nec de ratōe pun-
 ctandi / si ad exercitacionē accōmodaueris / ta-
 bi sufficient. q̄ grato animo suscipe velis. D. q̄z
 gratissimo. Semp̄ valeas p̄stantissime magr
 M. et tu amāissime adolecēs.

finis.

Incipit tractatus de accentu perutilis.

Accentus ē artificiosa modulatio
 vocū i significatia platōe Tres
 siquidem sunt platonēs scz melli-
 ca. que attendit in cantu. et illi ad-
 iacet neuma. qd̄ est cātus. Metrica q̄ attendit
 in scansionē metroz et illi adiacet temp⁹. Sig-
 nificatiua siue prosaica. que attendit in cōmuni
 sermone. et illi adiacet accētus. Sūt autē tres
 accentus p̄ncipales. s. acutus qui fit p̄ eleua-
 tionē vocis. vt in p̄ma syllaba hui⁹ nois d̄ns
 et r̄p̄sentat̄ p̄ figurā q̄ d̄i or̄ia. ab ori. quod ē
 acutum. Gravis qui fit p̄ inclinationē vocis.
 vt patet in media syllaba et v̄tima hui⁹ nois